

راهنمای استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی

شورای پژوهشی مرکز امین

بهار ۱۴۰۲

فهرست مطالب

- ❑ مقدمات کلی
- ❑ تعریف برخی اصطلاحات رایج علم اطلاعات
- ❑ راهبرد جستجو (Search Strategy)
- ❑ انواع عملگرهای جستجو

عصر اطلاعات

❖ عصر حاضر را به واسطه بهره گیری از تکنولوژی های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، «عصر اطلاعات و ارتباطات» نام نهاده اند.

❖ رکن اصلی این فنون، امروزه کامپیوتر و ابزارهای ارتباطات راه دور است. کامپیوترها اساسا کار پردازش و انباشت اطلاعات را انجام می دهند و در ارتباطات راه دور امکانات پخش و توزیع این اطلاعات را در سطح بسیار وسیعی فراهم می سازند؛ بنابراین تکنولوژی های اطلاعاتی به مدد ابزارهای ارتباطی رسالت خود را که همان جا به جایی و انتقال اطلاعات است، انجام می دهند.

سوال ؟؟؟؟

**پیش نیازهای رفتاری و روانی برای جستجو در پایگاه های
اطلاعاتی چیست ؟**

ترس از فناوری اطلاعات !!!!!

اعتماد به نفس خود را بالا ببرید.

نمی دانم ← مسیری است برای طی کردن پیشرفت

در جستجو کردن صبور باشید

Google

YAHOO!

تعریف برخی اصطلاحات رایج در علم اطلاعات (۱)

• سواد اطلاعاتی : (Information Literacy)

مجموعه مهارت‌هایی است که فرد را قادر می‌سازد نیاز اطلاعاتی خود را تشخیص دهد، با شناسایی منابع اطلاعاتی موجود به تدوین روش جست‌وجو در این منابع پرداخته و نتایج جست‌وجو را ارزیابی کرده و به منظور تولید اطلاعات جدید پیوند لازم بین این اطلاعات و دانش قبلی خود برقرار سازد.

۴ دسته مهارت‌های اطلاع‌یابی

۱- مهارت بازیابی اطلاعات

الف- شناخت منابع اطلاعات

ب- مهارت در استراتژی جست‌وجو

ج- توان استفاده از نمایه‌نامه‌ها

د- توان استفاده از چکیده‌نامه‌ها

۲- مهارت ارزیابی اطلاعات

الف- دانش انتخاب اطلاعات

ب- دانش ارزیابی اطلاعات

۳- مهارت سازماندهی اطلاعات

الف- مهارت در یادداشت‌برداری از کتاب‌ها، نشریات و ...

ب- مهارت در ذخیره‌سازی فردی اطلاعات

۴- تبادل اطلاعات

الف- تبادل علمی‌نویسی

تعریف برخی اصطلاحات رایج در علم اطلاعات (۲)

• پایگاه اطلاعاتی : (Database Information)

نظامی برای ذخیره، پردازش و دستیابی به مقادیر فراوان اطلاعات که ممکن است توسط چند برنامه کاربردی مورد استفاده قرار گیرند.

ویژگی یک پایگاه اطلاعاتی مناسب:

باید اطلاعاتی با:

✓ دقت

✓ درستی

✓ قابل اعتماد

✓ قابل استناد

تعریف برخی اصطلاحات رایج در علم اطلاعات (۳)

- **بانک اطلاعاتی: (Databank)**

مجموعه‌ای از داده‌های ذخیره شده به صورت مجتمع و مبتنی بر یک ساختار، تحت کنترل متمرکز، مورد استفاده یک یا چند کاربر، به طور اشتراکی و همزمان است. این اصطلاح معمولاً معادل پایگاه اطلاعاتی به کار می‌رود.

تعریف برخی اصطلاحات رایج در علم اطلاعات (۵)

- موتور جست‌وجو: (Search Engines)

نرم افزارهای کاربردی محیط وب هستند که برای جستجوی انواع منابع اطلاعاتی موجود در اینترنت (ابزارهای جست‌وجو در اینترنت) طراحی شده‌اند. مانند : **Excite , AltaVista , Info seek, Med و Google**

Site

نقاط قوت و ضعف موتورهای جستجو

– نقاط قوت:

- پوشش موضوعی وسیع منابع وب،
- و سرعت در روزآمدسازی منابع.

– نقاط ضعف:

- بازیابی بعضی منابع کم ربط و یا نامربوط با موضوع مورد جستجو

تعریف برخی اصطلاحات رایج در علم اطلاعات (۵)

• راهنماهای موضوعی: (Subject Directories)

این منابع که به صورت گزینشی و توسط نیروی انسانی شناسایی، ارزیابی و انتخاب می شوند، به صورت موضوعی دسته بندی و ارائه می گردند.

The Yahoo! logo is displayed in a bold, purple, sans-serif font. The letters are slightly irregular, giving it a hand-drawn or stylized appearance. The exclamation mark is also in purple and has a small registered trademark symbol (®) to its upper right.

تعریف برخی اصطلاحات رایج در علم اطلاعات (۶)

• کتابدار و اطلاع‌رسان پزشکی یا کتابدار بالینی :

(Medical Librarian and Informatics) OR (Clinical Librarian) OR (Researcher Assistant)

کتابداران مرجع که با داشتن مهارت‌های اطلاع‌یابی و زمینه دانش پزشکی نقش مؤثرتری در مراقبت و درمان بهتر بیماران و آموزش پزشکی خواهند داشت.

ویژگی‌های جست‌وجوی مناسب (۱)

- بازیابی تعداد مطلوب رکوردهای مرتبط
- جلوگیری از ریزش کاذب یا جلوگیری از بازیابی تعداد زیادی از رکوردهای غیرمرتبط (False Drop)
- جلوگیری در از دست رفتن تعداد زیادی از موضوعات مرتبط

ویژگی‌های جست‌وجوی مناسب (۲)

امکان پذیر بودن تشخیص ربط به طور کامل از طریق برآورد «بازیافت» و «دقت» انجام می‌شود.

بازیافت (جامعیت): نسبت مدارک مربوط یافته شده به کل مدارک مربوط در پایگاه است.

(Sensitivity or Recall)

دقت (مانعیت): نسبت مدارک مربوط یافته شده به کل مدارک مربوط و نامربوط یافته شده است.

(Accuracy or Precision)

جست‌وجوی خوب است که : عناوین زیادی را حذف نکند (مرتبط) - ریزش کاذب زیادی نداشته

باشد. بازیافت بالا و دقت زیاد داشته باشد.

ویژگی‌های جست‌وجوی مناسب (۳)

((نتیجه جستجو همیشه سازش بین دقت و بازیافت است.))

راہبرد جستجو: (Search Strategy)

بیان منطقی عبارت‌ها و ربط‌های عملگرهای مختلف در جستجوی اطلاعات مورد نظر از یک پایگاه اطلاعاتی

فرمول بندی جست و جو:

از عناصر اصلی نظام های جست و جوی اطلاعات ، فرمول بندی جست و جو می باشد. این مرحله ، پیچیده -

ترین مرحله جستجو به دلیل تدوین دستورات جستجو است که شامل تصمیماتی از قبیل:

در کدام منبع جستجو صورت گیرد؟ (مقاله، کتاب، پایان نامه و...)

در کدام قسمت از رکوردها یا فیلدها جستجو شود (تاریخ، نویسنده، چکیده، عنوان و...)،

جستجو با کدام زبان (کنترل شده یا طبیعی)،

استفاده از کدام عملگرهای جستجو می باشد.

زبان نمایه سازی

زبان نمایه سازی طبیعی:

می توان اصطلاح زبان طبیعی را با گفتار روزمره مترادف دانست؛ یعنی، زبانی که به طور مشترک برای نگارش و مکالمه مورد استفاده قرار می گیرد.

زبان نمایه سازی کنترل شده:

در نمایه سازی کنترل شده، اصطلاحات از یک فهرست واژگان یا اصطلاحنامه تخصصی به موضوعی خاص اختصاص داده می شوند.

انواع عملگرهای جستجو:

Boolean Operators

□ عملگرهای منطقی (بولی):

Proximity Operators

□ عملگرهای مجاورت (همجواری):

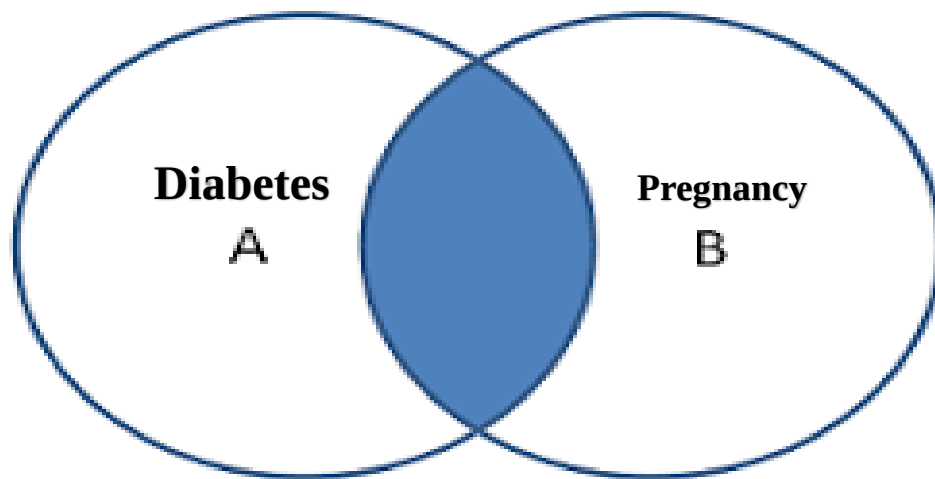
Truncation or Wildcard

□ عملگرهای کوتاه‌سازی (ریشه‌یابی):

عملگرهای منطقی (بولی) (۱): Boolean Operators

✓ AND (اشتراک): ارتباط بین دو موضوع را نشان می‌دهد. در این فرمول، بازیابی به نحوی صورت می‌گیرد که هر دو کلیدواژه در مدرک بازیابی شده موجود باشند.

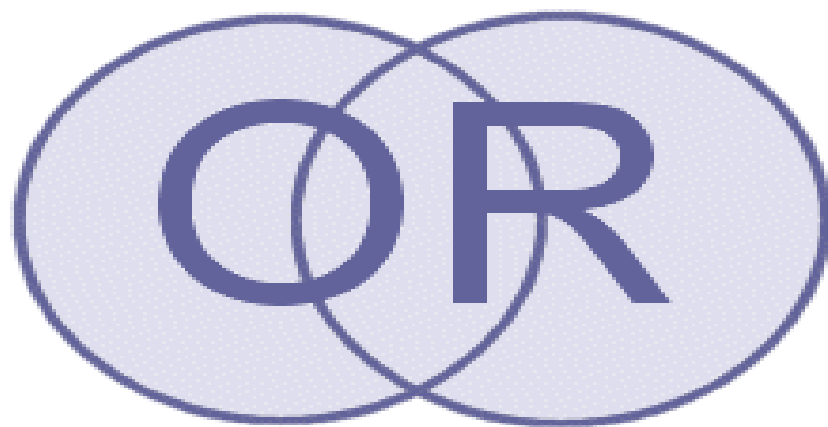
A AND B

Diabetes **AND** Pregnancy

عملگرهای منطقی (بولی) (۲): Boolean Operators

✓ OR (اجتماع): کلمات مترادف را می توان با این دستور پیدا کرد. بازیابی به گونه ای خواهد بود که هر دو کلید واژه یا یکی از آنها بکار رفته باشد.

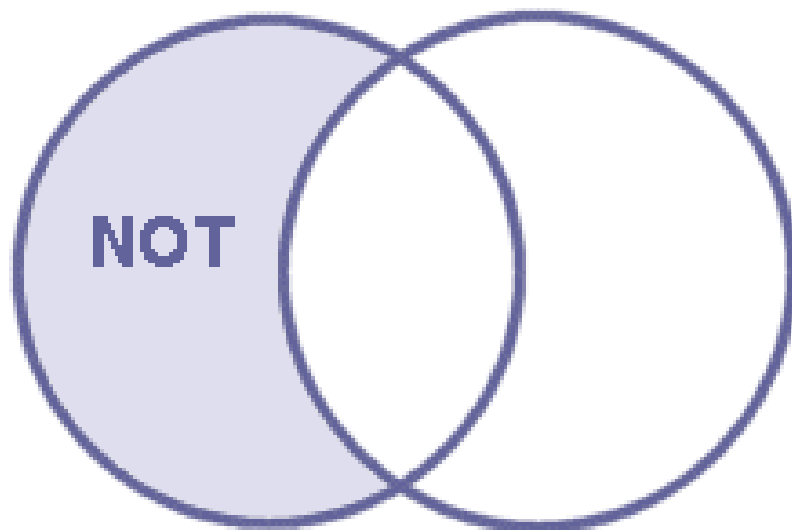

Cancer **OR** Neoplasms

عملگرهای منطقی (بولی) (۳): Boolean Operators

✓ NOT: برای مجزا کردن موارد خاص بکار می رود.

Psychiatry **NOT** psychology

عملگرهای مجاورت (همجواری): Proximity Operators

این عملگرها میزان نزدیکی کلمات در **فیلد** را مورد توجه قرار می دهند.

Near: میزان فاصله دو کلمه را از هم در یک فیلد، می توان با آن نشان داد.

مثال:

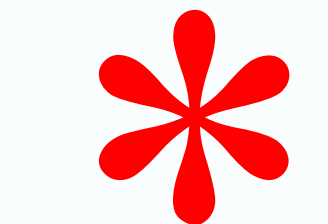
Cancer **Near/2** Children

عملگرهای کوتاه‌سازی (ریشه‌یابی) (۱): Truncation or Wildcard

با تایپ قسمت مشترک کلمه، می‌توان موارد مفرد، جمع و ... آن کلمه را پیدا کرد.

▪ علامت سؤال

▪ علامت ستاره

عملگرهای کوتاه‌سازی (ریشه‌یابی) (۲): Truncation or Wildcard

علامت سؤال (?) : در مواردی که شک به املای کلمات یا وجود املاهای متفاوت برای یک مفهوم واحد می‌توان از آن در ابتدا، وسط و آخر کلیدواژه از آن استفاده کرد.

Wom?n

Woman OR Women

مثال:

عملگرهای کوتاه‌سازی (ریشه‌یابی) (۳): Truncation or Wildcard

ستاره (*) : بعد از ریشه کلیدواژه فقط یکبار آن هم در انتها می آید.

مثال: تمامی کلماتی که ریشه child در آن دیده می شود در جستجو قابل مشاهده است.

Child* → child, children, children's, childhood

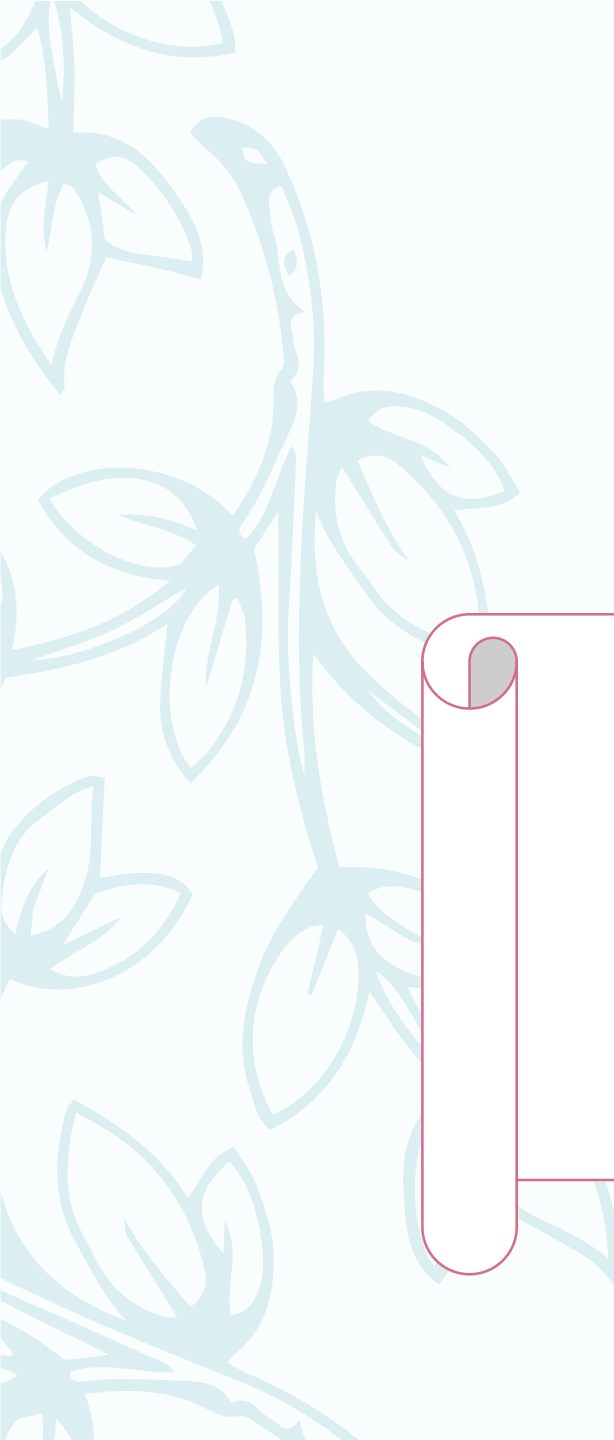
سایر عملگرها

✓ علامت پرانتز () که برای مشخص کردن خط جستجو و اولویت بندی به کار می رود.

(COPD OR Chronic Obstructive Pulmonary Disease) AND Patient

✓ علامت کوتیشن " " که برای جستجوی عبارتی به کار می رود.

“Oxygen Therapy”

جستجوی منابع علمی را از کجا آغاز کنیم ؟

جستجوی مقالات :

- برای جستجوی **مقالات**، در ابتدا باید با پایگاه های اصلی رشته خود آشنا شوید. مثلا برای رشته پزشکی و پیراپزشکی، یکی از بهترین پایگاه PubMed و clinical key for nursing می باشد جستجوی خود را از پایگاه های اصلی رشته خود آغاز کنید. معمولا اکثر مقالات معتبر در رشته شما در همین پایگاه های اصلی منتشر شده اند.

- سپس سراغ موتورهای جستجوی آکادمیک دسترسی باز بروید. معروفترین این موتورها، گوگل اسکولار می باشد.
- با جستجو در موتور اسکولار گوگل، علاوه بر اینکه جستجوی خود را محدود به یک پایگاه خاص نکرده اید، می توانید مقالات مرجع حوزه کاری خود را نیز پیدا کنید.

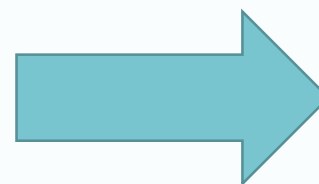
چگونه کلیدواژه ها را مشخص کنید؟

کلیدواژه های عنوان یا موضوع خود را شناسایی کنید.

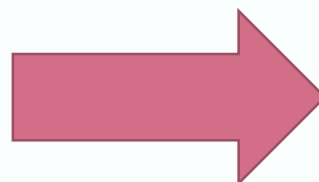
موضوع یا عنوان خود را به کلمات کلیدی و مهم بشکنید.

مثال : بررسی شیوع دیابت و فشار خون در زنان باردار

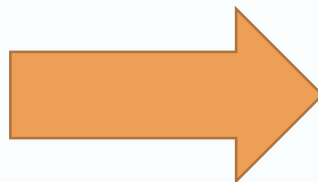
جستجو در پایگاه های اطلاعاتی

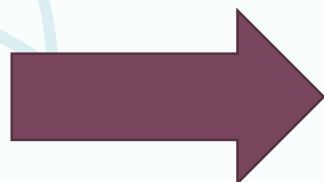
❖ در کجا جستجو کنیم؟

❖ با چه کلیدواژه هایی جستجو کنیم؟

❖ جستجوی ساده و پیشرفته چیست؟

❖ چگونه جستجوی خود را محدود کنیم؟